

Afdeling Nederland

Keizersgracht 177
Postbus 1968
1000 BZ Amsterdam

T.a.v. de Leden van de Tweede Kamer

Amsterdam, 31 januari 2026

T 020 626 44 36
E info@amnesty.nl
I www.amnesty.nl

Onderwerp

Reactie Amnesty International coalitieakkoord D66, VVD en CDA

Ons kenmerk
20260131/26006/DO

Uw kenmerk

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Amnesty International heeft kennisgenomen van het coalitieakkoord van D66, VVD en CDA. De woorden uit het akkoord worden in deze brief getoetst aan de mensenrechten. Echter is dit niet een definitieve mensenrechtentoets voor het beleid van de coalitie. Woorden doen ertoe. Maar uiteindelijk laten daden zien of een kabinet de fundamentele vrijheden van iedereen respecteert en beschermt. Amnesty zal daarom het nieuwe kabinet doorlopend blijven beoordelen op daden en te alle tijden bereid zijn om in gesprek te gaan hierover. De uitgestoken hand van de coalitie aan maatschappelijke organisaties bij de presentatie van het akkoord wordt dan ook gewaardeerd.

Amnesty leest in het akkoord dat "de drie politieke stromingen die dit akkoord presenteren" ieder hun "eigen geschiedenis en een eigen mens- en wereldbeeld" hebben. Amnesty ziet die verschillen ook, niet alleen in de politiek, maar ook in onze samenleving. Juist daarom wil Amnesty International graag benadrukken dat iedereen van dit kabinet mag verwachten dat de **menselijke waardigheid** in onze samenleving centraal staat. Mensenrechten zijn de routekaart voor het eerbiedigen van menselijke waardigheid. En moeten daarom dan ook worden nageleefd, ook omdat er geen alternatieve route is.

In het licht van die menselijke waardigheid wil Amnesty graag een reflectie delen over een groot punt van zorg. De jarenlange stigmatisering en ontmenselijking van mensen op de vlucht in het politieke debat heeft zijn tol geëist. Het is schokkend om te lezen hoe in algemene zin de rechten van mensen die vluchten voor oorlog en vervolging verder worden afgebroken als gevolg van dit ontspoorde debat. Amnesty benadrukt dat het politieke debat dat wordt gedomineerd door nativisme zal moeten kenteren om uiteindelijk de rechten van mensen op de vlucht te kunnen respecteren. Die hoop lijkt steeds verder te vervliegen.

Toch ziet Amnesty aanknopingspunten voor een ander debat. De coalitiepartijen hebben elkaar gevonden in de ambitie 'om het politieke debat op een normale manier met elkaar te voeren.' Amnesty wijst erop dat het om meer zou moeten gaan dan alleen de toon en fatsoen. Politici hebben zowel een politieke plicht als een morele verantwoordelijkheid om zich te onthouden van hatelijke en stigmatiserende uitlatingen, en om het gebruik ervan door anderen onmiddellijk en ondubbelzinnig te veroordelen. Simpelweg omdat stilzwijgen kan worden geïnterpreteerd als goedkeuring of steun. Het is een misverstand dat de vrijheid van meningsuiting dergelijke normering in de weg zou staan. Alleen de rechter gaat over de eventuele strafwaardigheid van

Pagina 2

uitlatingen van politici, en alleen in de context van die beoordeling is de vrijheid van meningsuiting van politici aanvullend beschermd.

Naast de zorgen ziet Amnesty ook lichtpuntjes in het coalitieakkoord. Het voornemen om de democratische rechtsstaat te versterken kunnen we alleen maar toejuichen. Het bestrijden van racisme en discriminatie door etnisch profileren aan te pakken kan op Amnesty's waardering rekenen. Ook de steun die uit het akkoord blijkt voor het Internationaal Gerechtshof en het Internationaal Strafhof is bemoedigend. Maar nogmaals, deze goede voornemens zullen vooral moeten blijken uit daden.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink. The signature consists of a stylized 'D' enclosed in a circle, followed by the name 'Dagmar Oudshoorn' in a cursive script.

Dagmar Oudshoorn

Directeur Amnesty International Nederland

Het recht op asiel in Nederland en Europa

De plannen van de coalitie rondom de verbetering van opvang en het sneller mee kunnen doen met de samenleving verwelkomt Amnesty. De zorgen over het recht op asiel zijn echter groot. Met het verplaatsen van de procedure naar de buitenlandsgrenzen, het vergroten van de inzet van detentie en het afbreken van de procedurele waarborgen worden de rechten van mensen op de vlucht gevaarlijk ver uitgekleed. Amnesty roept op om de mensen in het oog te houden die alles achterlaten, bescherming nodig hebben én er recht op hebben.

Amnesty spreekt zich uit tegen het plan om het VN-Vluchtelingenverdrag aan te passen zodat mensen alleen nog aan de buitenlandsgrenzen asiel kunnen aanvragen. De coalitie moet duidelijk maken dat het respecteren van vluchtelingenrechten geen keuze is, maar een wettelijke en morele verplichting. Iedereen heeft het recht om bescherming aan te vragen in een ander land tegen vervolging, ook in Nederland. Landen mogen mensen nooit terug het gevaar in sturen. Dat volgt niet alleen uit het VN-Vluchtelingenverdrag maar ook uit EU-recht en andere internationale verdragen. Koester het VN-Vluchtelingenverdrag dat het fundament is van internationale bescherming. Nederland mag zijn verantwoordelijkheid voor mensen op de vlucht, niet afschuiven op de grenslanden van Europa. Ook onder het nieuwe Pact dat in juni 2026 ingaat, zal het mogelijk blijven om binnen Europa asiel aan te vragen.

Dat Nederland zich – als het gaat om mensen op de vlucht – niet gebonden zou hoeven voelen aan internationale afspraken die wij zelf mede tot stand hebben gebracht, is een gevaarlijke ontwikkeling. Wie zegt bovendien, met alle oorlogen in de wereld die ook steeds dichter bijkomen, dat wij deze mensenrechtenverdragen zelf niet een keer nodig hebben? Het aanpassen van het Vluchtelingenverdrag is geen ‘modernisering’. Sterker nog, het zou in onze naoorlogse geschiedenis een grote achteruitgang betekenen waar weinig lering voor die geschiedenis uit blijkt.

Door het bandencriterium te verruimen en terugkeerhubs mogelijk te maken, wordt de basis gelegd voor staten om mensen naar landen te sturen waarmee ze geen enkele connectie hebben. Om daar vervolgens weg te kwijnen in detentiecentra, met weinig geloofwaardige garanties dat hun rechten worden gerespecteerd. Of het nu gaat om de Australische offshore-detentie, de overeenkomst van Italië met Albanië of het mislukte Rwanda-plan van het Verenigd Koninkrijk, Amnesty heeft dit beleid al eerder gezien. Het resulteert consequent in slepende rechtszaken, levensbedreigende situaties, systematische willekeurige opsluiting en andere ernstige schendingen van rechten. Het plan voor een transit hub in Oeganda moet daarom niet alleen *on hold* worden gezet, maar moet in zijn geheel van tafel.

Mensen op de vlucht hebben het recht op een zorgvuldige asielprocedure en mogen nooit worden teruggestuurd naar een plek waar zij gevaar lopen. Om dat te kunnen toetsen, is een asielprocedure nodig waarbij waarborgen zijn ingebouwd. In dit coalitieakkoord worden waarborgen waaronder het medisch advies en het voornemen uit de asielprocedure geschrapt. Evenals de rechtsbijstand voor mensen die als ‘kansarm’ worden beschouwd.¹

¹ In het huidige systeem krijgt iemand die bescherming aanvraagt, de kans om te reageren op het voornemen van de IND om een asielaanvraag af te wijzen. In de zienswijze kan de aanvrager vervolgens wijzen op fouten in het voornemen of argumenten naar voren brengen tegen het voornemen om de aanvraag af te wijzen. Dit versterkt de kwaliteit van de besluitvorming. Ook de inzet van rechtsbijstand vanaf het begin van de procedure zorgt voor kwalitatief betere besluiten, waardoor er minder beroepsprocedures voor de rechbank nodig zijn.

Dat holt niet alleen op ernstige wijze de rechten van deze mensen uit, het is ook contraproductief: deze maatregelen leiden tot slechtere beslissingen van de IND, tot meer procedures bij de rechter, mensen die langer aan het wachten zijn, en daarmee nog meer belasting van het COA, IND en de rechterlijke macht.²

Mensen vastzetten die strafrechtelijk niets hebben misdaan, maar alleen vanwege hun migratiestatus in detentie plaatsen, staat op zeer gespannen voet met mensenrechten. Amnesty maakt zich ernstige zorgen over de vanzelfsprekendheid waarmee vreemdelingendetentie in dit akkoord wordt uitgebreid. Wat het voor mensen betekent om (langdurig) in een detentielocatie te worden geplaatst, is uit het oog verloren.

Het recht op vrijheid is een belangrijk mensenrecht. Volgens internationaal recht mag vreemdelingendetentie alleen als uiterst middel en zo kort mogelijk. Kinderen horen bovendien *nooit* in vreemdelingendetentie te worden geplaatst. Amnesty roept op om kinderen expliciet uit te sluiten van alle vormen van detentie. En laten we helder zijn: het Pact verplicht niet tot 'gesloten opvang'. De coalitie kiest ervoor om hier meer op in te willen zetten. Het uitbreiden van "verscherpt toezichtlocaties" is een zorgelijk plan. In deze sobere opvanglocaties wordt iemands vrijheid in verregaande mate beperkt en 'kansarme' asielverzoeken kunnen versneld worden afgedaan. Amnesty International vindt het uitzonderen van mensen met een zogenaamd 'kansarme asielaanvraag' en de verstrekende consequenties die daaraan verbonden zijn zeer problematisch. Mensen die asiel aanvragen moeten voldoende ruimte en tijd krijgen, zodat hun verzoek eerlijk en volledig behandeld kan worden.

Het Koninkrijk Nederland en in de wereld

Amnesty International juicht het toe dat de coalitiepartijen klip en klaar vermelden dat "Nederland [zich] conformeert bij zijn buitenlandbeleid aan oordelen van het Internationaal Gerechtshof en het Internationaal Strafhof". In dat licht merkt Amnesty op dat er volgens het Internationaal Gerechtshof (IGH) ten spoedigste een einde moet komen aan de illegale bezetting van Palestijns gebied. Het einde van deze bezetting behelst de terugtrekking van Israël uit bezet Palestijns gebied. Dat vereist meer dan een einde aan illegale nederzettingen of slechts aan de uitbreiding van deze nederzettingen.

Tevens wijst Amnesty erop dat het IGH heeft bepaald dat VN-lidstaten onder meer verplicht zijn "*to abstain from entering into economic or trade dealings with Israel concerning the Occupied Palestinian Territory or parts thereof which may entrench its unlawful presence in the territory*".

Het coalitieakkoord benadrukt het belang van effectieve hulp bij de wederopbouw van Gaza. Het is positief dat daarbij de samenwerking met UNRWA zal worden hersteld. Effectieve wederopbouw zal daarnaast substantiële druk op de Israëlische regering vereisen om hulporganisaties daadwerkelijk in staat te stellen hun werk te verrichten.

Ook op het terrein van de bevordering en bescherming van mensenrechten lijkt de nieuwe regeringscoalitie aan de slag te willen. Een stevig postennet moet ervoor zorgen dat Nederland "volop en krachtig" vertegenwoordigd is in de wereld, mede ter bescherming van mensenrechten en democratie.

In dit verband heeft het coalitieakkoord onder meer aandacht voor China, Iran en Rusland. Helaas zou daarnaast de zorgelijke mensenrechtensituatie in de Verenigde Staten meer aandacht hebben

² Zie hiervoor: <https://www.commissie-meijers.nl/wp-content/uploads/2025/03/CM-reactie-asielplannen.pdf>

verdiend in het akkoord. Naast de autocratische tendensen in de VS zelf,³ zijn de ontwikkelingen in het Caribisch gebied voor Nederland van bijzonder belang. In de directe omgeving van het Koninkrijk maakt de VS zich daar sinds enkele maanden op zee immers openlijk schuldig aan buitengerechtelijke executies. Om geloofwaardig de mensenrechtenschendingen elders aan de orde te stellen, zal Nederland ook bereid moeten zijn klare taal te spreken over de onbetwistbare schendingen door bondgenoten.

De titel van het kopje “We zijn één Koninkrijk” geeft hoop. Tevens is het benoemen van de bescherming van mensenrechten in de samenwerking met Aruba, Curaçao en Sint Maarten positief. Of de coalitie daarbij ook specifiek aandacht heeft voor de situatie van mensen die asiel zoeken op een van de eilanden blijft onbenoemd. Ondanks kleine verbeteringen voldoen de asielprocedures op Aruba⁴ en Curaçao⁵ namelijk onvoldoende aan internationale mensenrechtennormen. Op beide eilanden leidt het huidige systeem tot tekortkomingen: beperkte toegang tot asielprocedures, een gebrek aan rechtsbijstand, routinematische detentie van ongedocumenteerde personen en risico’s op schending van het non-refoulementbeginsel. Bovendien verkeert het buurland Venezuela sinds jaren in een diepe mensenrechtencrisis, en is het momenteel onduidelijk of de situatie daar zal zorgen voor meer mensen die bescherming zoeken op de eilanden. Het zou Nederland sieren om de eilanden binnen het Koninkrijk bij te staan indien dat vanuit hen gewenst is.

De democratische rechtsstaat

In het coalitieakkoord worden maatregelen gepresenteerd om de democratie en de rechtsstaat te versterken. Dat dit onderwerp zo’n prominente plek krijgt in het coalitieakkoord kan Amnesty alleen maar toejuichen. Amnesty merkt daarbij op dat de bescherming van universele mensenrechten besloten ligt in dit voornemen, omdat democratie, rechtstaat en de naleving van fundamentele vrijheden en rechten onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Bij de inzet om ‘het democratische ethos in de hele samenleving te versterken’ benadrukt Amnesty om het belang van de naleving van fundamentele vrijheden explicet te maken.

Rechtsstatelijk ethos zal ook concreet gemaakt moeten worden door de coalitiepartijen buiten de rechtsstaat paragraaf van het akkoord. Bijvoorbeeld in de wens om op snellere manieren het strafproces te doorlopen. Amnesty kan de voorgenomen maatregel waarin de politie de bevoegdheid krijgt om te straffen moeilijk verenigen met het recht op een eerlijk proces. Daarbij benadrukt Amnesty dat de mensenrechtenverdragen duidelijk zijn op dit punt: burgers hebben het recht op een eerlijke en openbare behandeling van hun zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij de wet is ingesteld. De rechterlijke macht heeft deze onafhankelijke en onpartijdige positie. De politie heeft geen vergelijkbare positie in het strafproces. Het nieuwe kabinet zal zich serieus moeten buigen over deze spanning met het recht op een eerlijk proces.

In de rechtsstaat paragraaf onderschrijven de coalitiepartijen het demonstratierecht als fundamenteel onderdeel van de democratie. Amnesty benadrukt al jaren dat de vrijheid om te demonstreren van essentieel belang is een democratie. Het recht om te demonstreren fungeert als een ventiel voor de samenleving. Amnesty kijkt daarom met interesse naar de komende

³ Zie hiervoor Amnesty International, Ringing the Alarm Bells – Rising authoritarian practices and erosion of human rights in the United States, januari 2026

⁴ Zie hiervoor: <https://www.amnesty.nl/actueel/aruba-moet-venezolanen-die-asiel-zoeken-beter-beschermen>

⁵ Zie hiervoor: <https://www.amnesty.nl/actueel/gevluchte-venezolanen-moeten-beter-worden-beschermd>

kabinetsplannen waarin dit belangrijke recht wordt gewaarborgd, in het bijzonder naar het herzien van de strafbepalingen. Amnesty ziet bijvoorbeeld dat het demonstratierecht van burgers regelmatig wordt verhinderd of belemmerd door vijandig publiek. Dit zijn misdrijven die helaas geregeld onbestraft blijven. Zo ook intimidatie en geweld tegen vreedzame demonstranten. Verder zal Amnesty de ontwikkeling van de bevoegdheden voor de burgemeester voor bestuurlijke handhaving blijven volgen. Hierbij zal de wetgever voor ogen moeten houden dat dergelijke beperkingen alleen kunnen wanneer deze strikt noodzakelijk en proportioneel zijn, zoals bij elke beperking van het demonstratierecht het geval is.

Het recht op gelijke behandeling

De bevestiging van het belang van artikel 1 van de Grondwet komt sterk tot uitdrukking in de paragraaf over gelijke behandeling. Amnesty is verheugd dat het recht om niet gediscrimineerd te worden zo'n prominente plek inneemt in het coalitieakkoord. Al jaren voert Amnesty actie tegen discriminatie en racisme in de vorm van etnisch profileren door de overheid. In meerdere rapporten voerde Amnesty aan dat etnisch profileren een institutioneel probleem is dat om institutionele maatregelen vraagt. Het gerechtshof oordeelde in de rechtszaak, die Amnesty samen met andere NGO's getroffen burgers voerden, tegen de staat over etnisch profileren door de Koninklijke Marechaussee (KMar) dat etnisch profileren discriminatie is en geen onderdeel kan zijn van welk overheidsoptreden dan ook. Amnesty is blij om te lezen dat het oordeel van de rechter nu ook door de nieuwe coalitie wordt onderschreven in dit akkoord. Dit geeft aanknopingspunten voor nieuwe maatregelen en Amnesty is daarom benieuwd hoe het nieuwe kabinet het aanpakken van etnisch profileren gaat vormgeven. Amnesty zou daarom graag gebruik willen maken van de uitgestoken hand van de nieuwe coalitie om in gesprek te gaan over de nadere invulling van het nieuwe beleid tegen etnisch profileren.

Voor wat betreft de andere maatregelen omtrent het bestrijden van racisme en discriminatie kan Amnesty de versteviging van de positie van de Nationaal Coördinator Discriminatie en Racisme alleen maar toejuichen. Verder zou Amnesty het nieuwe kabinet willen aanmoedigen om te komen tot een adequate aanpak van moslimdiscriminatie. Hiervoor is gericht beleid nodig. Na de vele alarmerende rapporten die dit probleem beschreven ontbreekt het nog altijd aan een samenhangende adequate strategie vanuit het kabinet om moslimdiscriminatie te bestrijden. Om geloofwaardig beleid te blijven voeren op het recht op gelijke behandeling zal het nieuwe kabinet samen met moslimbelangenorganisaties in gesprek moeten gaan over een aanpak van moslimdiscriminatie. Daarnaast waarschuwt Amnesty voor maatregelen die eenzijdig op moslims gericht zijn. Een lijst met haatzaaiende imams gaat bijvoorbeeld voorbij aan het feit dat er ook niet moslims zijn in het buitenland die Nederland kunnen bezoeken om haat te zaaien. Gelijke behandeling betekent dat alle haatzaaiers op een lijst komen en niet alleen islamitische haatzaaiers.